

באורים

טומאה היא לא לכלוך, ולכן גם המקווה אינו אמבטיה גדולה. הטומאה היא חיסרון של חיים, ולכן גם הטהרה נעשית בהתבטלות למקור החיים. ישנו קשר הדוק בין הגוף והנשמה בעם ישראל. כוחות החיים והיופי החיצוני לא תלויים רק באוכל מזין ושמירת הבריאות, אלא גם בהקפדה על היגיינה רוחנית. בפועל, מידת ההשפעה של הנשמה על הגוף לא ניכרת תמיד, אלא כששורה השכינה, כפי שכבר הזכיר החבר, היא תלויה במציאות של כלל העם בארצו. החיים באטמוספירה של שכינה, מתנהלים בהשפעה גלויה של חיי הרוח על חיי החומר, כמו שממחישה לנו הצרעת. החבר הסביר את ההתאמה של המצוות לעם ישראל, וכעת הוא עובר להסביר את ההתאמה של המצוות לעולם הטבע ובזה הוא מגלה את החכמה הכלולה בתורה. התורה ומצוותיה מתייחסים לכל חלקי הבריאה, ולכן ניתן לראות בה את החכמות השונות כפי שהן מחולקות על ידי חכמי הטבע. אגרונומיה (שמיטה, ערלה), בוטניקה (כלאים בצומח), זואולוגיה (כלאים בחי), ביולוגיה (טריפות, מומים), פיזיולוגיה (גדה, זיבות), אסטרונומיה (גלגלים, עיבור, תקופת חמה ולבנה).

בניגוד לחכמי הטבע, שהמקור לידע ולתגליות המדעיות שלהם הוא התבונה האנושית המבוססת על הנסיון, הרי שהמקור של חכמת ישראל הוא הנבואה. בורא העולם בעצמו, מסר לנו את המפתחות לפענוח הסודות שאותם הוא הטמין בבריאה המופלאה של העולם. המדע מתעדכן ומשתנה מתקופה לתקופה, כיוון שהוא בנוי על החכמה האנושית המוגבלת. אולם התורה היא קבועה ונצחית, כיוון שהיא בנויה על החכמה האלוהית.

הרחבות

1. האם יש ניגוד בין התורה לבין החכמה האנושית?

אלא שהסנהדרין היו מצויים שלא תעלם מהם חכמה מהחכמות האמתיות והדמיוניות וההספמיות, עד הפשפים והלשונות. ריה"ל כאן כותב שכל חכם מחכמי הסנהדרין ידע את כל החכמות הטבעיות. מאסטרונומיה וחכמת הכישוף ועד ביולוגיה ובוטניקה. אכן, בהקדמה לתרגום העברי לספר 'סודות' שכתב אוקלידס, כותב המתרגם: "מפני מה שיחסר לאדם ידיעות משארי החכמות לעומת זה יחסר לו מאה ידות בחכמת התורה... וציוה לי (הגר"א) להעתיק את מה שאפשר ללשונו הקדוש...". (הובא גם בהקדמה לפאת השולחן, בשינויים קלים). לפי דברי הגר"א שאר חכמות הטבע משרתות את לימוד התורה הקדושה.

גם המהר"ל, בנתיב התורה כותב שצריך ללמוד דברי חכמה, "כי החכמה הזאת היא כמו טולם לעלות בה אל חכמת התורה". אמנם, התורה נבדלת משאר החכמות בכך שהיא "חכמה אלהית לגמרי שהוא משפט השם יתברך"... [פרק יד].

הרב קוק, במאמרו: המחשבות [אדר היקר עמוד 122] מסביר שישנם שלושה סוגי חכמות: א. חכמות מופשטות הנוגעות לכל העולם, ובהם אין שינוי בתפיסה בינינו לאומות העולם. ב. חכמות הנוגעות גם לחיי המעשה של כל אומה, ובהם צריך להוציא את הסייגים כדי להכניסם למחנה ישראל. ג. חכמות המיוחדות דווקא לישראל, 'זור לא יבין את זאת'. בהם אין שום דריסת רגל למה שבא מאומות העולם.

שאלות לדין

הצרעת היא עונש או מתנה?
עד כמה חסרה היום חכמת החכמים?

כב אָמַר הַחֵבֵר: כָּבֵד אֶמְרָתִי שֶׁהִיא מִסְגְּלוֹת הַשְּׂכִינָה, וְהִיא הִיְתָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲלַת הַרוּחַ בְּגוֹף הָאָדָם, מַעֲנִיקָה לָהֶם חַיִּית אֱלֹהִית וְנוֹתַנָּת לָהֶם הָדָר וְיָפִי וְזִיו בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם וּבְגוּפּוֹתֵיהֶם וּבְתַאֲרָם וּבְמִשְׁפָּנֵיהֶם, וּבָעֵת שֶׁמִּתְרַחֶקֶת מֵהֶם, יִסְכְּלוּ דַעוֹתֵיהֶם וְיִתְפַּעְרוּ גּוּפּוֹתֵיהֶם וְיִשְׁתַּנְּהוּ יָפִים, וְכִשְׁהִיא מִתְרַחֶקֶת מֵיְחִידִים יִרְאֶה עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ רֶשֶׁמִי הַתְּרַחֵק אֹרֹר הַשְּׂכִינָה מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁתִּרְאֶה שֶׁמִּהֵתְרַחֵק הַרוּחַ פְּתֹאִים בְּגִלְל בְּהֵלָה וּדְאָגָה נַעֲשֶׂה רֶשֶׁם הַמִּשְׁנָה אֶת הַגּוֹף, וְנִרְאֶה בְּנָשִׁים וּבְנַעֲרִים לְחֻלְשַׁת רוּחָם שֶׁיִּיאָרַע בְּגוּפּוֹתֵיהֶם מִרְאֵה סַפְּנִים שְׁחוּרִים וְיִרְקָים מִהִצְיָאָה בְּלִילָה, וְיִיַחַס זֶה לְשָׂדִים. וְיֵשׁ שֶׁיִּיאָרְעוּ מִזָּה, וּמִרְאֵית הַמְּתִים וְהַהֲרוּגִים, חֲלָיִים שֶׁקָּשָׁה לְהִסִּירָם, בְּגוֹף וּבְנַפְשׁוֹ.

כג אָמַר הַפּוֹזְרִי: אֲנִי רוֹאֶה שֶׁתּוֹרַתְכֶם כְּלוּל בָּהּ כֹּל דֶּק וְנִפְלָא מִהַחֲכָמוֹת, מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּזוּלָתָהּ.

כד אָמַר הַחֵבֵר: לֹא זֶה בְּלִבְד, אֲלָא שֶׁהַסְּנֵהֲדָרִין הֵיוּ מְצִוִּים שְׁלֹא תַעֲלֶם מֵהֶם חֲכָמָה מִהַחֲכָמוֹת הָאֱמִתִּיּוֹת וְהַדְּמִיוֹנִיּוֹת וְהַהֲסַפְּמִיּוֹת, עַד הַפְּשִׁיפִּים וְהַלְשׁוֹנוֹת. וְאִיךְ יִמְצְאוּ תְּמִיד שְׁבָעִים זְקָנִים חֲכָמִים, אִם לֹא הֵיוּ הַחֲכָמוֹת נְפֻצוֹת וּמְפֻרְסָמוֹת בְּאֶמְרָה, וּבְכָל עֵת שִׁמְתוּ זְקָן מִלֹּא אֶת מְקוֹמוֹ אַחֵר כְּמוֹתוֹ? וְאִיךְ לֹא יִהְיֶה זֶה, וְכָל צָרִיךְ לָהֶן בְּתוֹרָה. הַחֲכָמוֹת הַטְּבַעִיּוֹת, מִן שְׁצָרִיךְ לָהֶן בְּעִבּוּדֵת הָאָדָמָה, לִידְעַת הַפְּלָאִים וְהַהֲזָהָרוֹת מִהַשְּׂבִיעִית וְהַעֲרָלָה. וּבְהַבְחִינָת הַצְּמֻחִים וּמִיָּנֵיהֶם כְּדִי שֶׁיִּשְׁאָרוּ כְּפִי שֶׁנִּבְרָאוּ וְלֹא יִתְעַרְבּ מִן מִיָּן יֵשׁ חֲכָמָה דְּקָה. הָאִם הַמִּין הַנִּקְרָא 'כְּנַדְרוּס', לְמִשְׁל, הוּא מִמִּין הַשְּׂעוֹרָה, אוֹ הַשְּׁפּוֹן מִמִּין הַחֲטֹה, אוֹ הַפְּרוֹבִיט מִמִּין הַכְּרוֹב? וְיִדְעַת כַּחוֹת שֶׁרְשִׁיָּהֶם וְשְׂעוֹר הַתְּפִשְׁטוּתָם בְּאָרֶץ, וְיִמָּה נִשְׁאָר לְשִׁנָּה אַחֲרַת וְיִמָּה אֵינוֹ נִשְׁאָר, כְּדִי לְדַעַת כְּפֹה יָנַח בֵּין מִיָּן לְמִיָּן בְּמִקּוֹם וּבְזָמַן. וְכֵן הַבְּחִינָת מִיָּנֵי בְּעֵלֵי הַחַיִּים לְעֵנֵן הָזֶה, וְלַעֲנֵן אַחֵר – מַה יֵשׁ לוֹ אֶרֶס וְיִמָּה אֵין לוֹ אֶרֶס. וְכֵן יִדְעַת הַטְּרַפּוֹת, אֲשֶׁר הִיא יוֹתֵר דְּקָה מִכֵּל מַה שֶׁהִבִּיא אֶרִיסְטוֹ מִיְּדֵיעַת מְמִיתֵי בְּעֵלֵי הַחַיִּים, לְהַרְחִיק מֵאֲכִילַת הַמְּתָה, וּבְמַעַט אֲשֶׁר נִשְׁאָר בְּיָדֵינוּ מִן הַחֲכָמָה הַזֹּאת יֵשׁ כְּדִי לְהַדְּהִים אֶת הַשְּׂכָלִים. וְכֵן יִדְעַת הַמִּוּמִים הַמְּעַכְּבִים הַפְּהִנִים מִהַעֲבוּדָה, וּמוּמֵי בְּעֵלֵי הַחַיִּים הַפּוֹסְלִים אוֹתָם לְקַרְבָּנוֹת. וְכֵן הַבְּחִינָת מִיָּנֵי הַזִּיבוֹת לְאִישׁ וְלְאִשָּׁה, וְכַמוֹת מַחְזוֹרֵי הַנְּדוּת, וּבְחֻלּוּקֵיהֶם, חֲכָמוֹת שֶׁאֵין בְּשׂוֹר וְדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶן בְּדָרֵךְ הַהֶקֶשׁ מִבְּלִי עֶזֶר אֱלֹהִי.

וּבְחֲכָמָת הַגְּלִגְלִים וּמִהַלְכֶם מַה שֶׁהִיָּה הַעֲבוֹר מִקְצַת תּוֹצְאוֹתֶיהָ. וּמַעֲלַת חֵק הַעֲבוֹר יְדוּעָה, וְיִמָּה שֶׁשֶׁרְשׁ בּוֹ לְזֹאת הָאֶמְרָה, חֻלְשַׁת הַחֲמֹר חֲזָקָת הַצְּנוּרָה. וְאִיךְ לֹא, וְהִיא אֵינָה מְרַגְשֶׁת בֵּין הָאֶמּוֹת לְמַעוֹטָה וְשִׁפְלוּתָהּ וּפְזוּרָהּ, וּמִחֲבָרַת אוֹתָם שְׂאֵרִית הַתּוֹרָה הָאֱלֹהִית חֲבוּר שֶׁהֵם בּוֹ כְּאֶחָד. וּמִן הִיֹּתֵר מְפֻלָּא שֶׁבָּהּ, הַעֲבוֹר בְּעִקְרָם הַמְּקַבְּלִים מִבֵּית דָּוִד מִתְקוּפַת לְבָנָה, שֶׁלֹּא הַשְּׂתַבֵּשׁ מִזָּה אֶלְף וּמֵאוֹת בְּשָׁנִים, וּכְבָר הַשְּׂתַבֵּשָׁה קְבִיעַת הַתּוֹכְנִים מִיָּוֶן וְזוּלָתָם, וְהַצָּר בָּהּ לְתַקּוֹן וְתוֹסְפוֹת אַחֵר מֵאֶה שֶׁנָּה, וְזֶה נִשְׁאָר עַל אֲמַתָּתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָשׁוּר לְנִבּוּאָה. וְאֵלּוּ הֵיָה בּוֹ שְׁבוּשׁ שֶׁל דְּקָה בְּעֶקֶר, הִיְתָה הַיּוֹם בּוּשָׁה, לְרַחֵק מַה שֶׁהִיָּה נִמְצָא בֵּין הַמוֹלָד וְהָרְאִיָּה. וְכֵן בְּלִי סֶפֶק הִיְתָה אֲצֵלָם תְּקוּפַת חֲמָה וְזוּלָתָהּ מִהַפּוֹכְבִּים.

חכמת סוד העיבור

והיא היתה - השכינה. בתארים - במראיהם. וייוחס - אנשים חושבים ששדים גרמו לזה. שיארעו מזה - שיקרה להם כתוצאה מבהלה ודאגה. האמתיות - המדעים המדויקים. הדמיוניות - כישוף. הסכמיות - מנהגים ולשונות (שפות). שרשיהם - השורש של מיני הצמחים. ינח - יבדיל. לענין זה - כלאי בהמה. מה יש לו ארס - לדיני טריפות. העיבור - עיבור השנה. שהורש - נקבע. תקופת לבנה - זמן סיבוב מלא של הירח והתאמתו לקביעת החודשים.